

Midsommardagen – några religionsteologiska kommentarer

Av Helene Egnell

Midsommardagens texter är förstås valda med tanke på vad de säger om att möta Skaparen i skapelsen, och jag gissar att få predikanter väljer att dra religionsteologiska växlar på dem. De innehåller dock sådant stoff, framförallt episteltexten, så några kommentarer kring detta kan vara på sin plats.

I religionsteologiska termer möter vi i Apostlagärningarna 17 en inklusivist som använder dialog som evangelisationsmetod. Paulus börjar på antikt retoriskt manér med att berömma sina åhörare för deras religiositet (även om det kan finnas en sarkastisk biton i frasen ”noga med religiösa ting”). Han anknyter också, som god missionär, till den lokala kontexten: altaret med inskriptionen ”Åt en okänd gud”, för att sedan med missionärens arrogans förklara att han vet bättre än atenarna själva vad de tillber.

Enligt Paula Fredriksen som höll förra årets *Krister Stendahl Memorial Lecture*

<https://blogg.svenskakyrkan.se/crd/2018/11/23/praktisk-pluralism-mojliggor-fredlig-samlevnad/> rädde under antiken en ”praktisk pluralism” där man föreställde sig att varje folk hade sin egen gud, men där man som uttryck för artighet eller diplomati kunde offra även åt andras gudar och åberopa dem som vittnen till juridiska handlingar. Det är ur detta perspektiv man kan förstå de många altarna, och även altaret åt den okände guden. Kanske fanns ett folk som hade en gud som man behövde hålla sig väl med – för, med Paula Fredriksens ord är vilken gud som helst alltid starkare än en människa. De arkeologiska fynden tyder enligt Paula Fredriksen på att även judar deltog i detta ”diplomatiska offrande” till andra gudar.

Samtidigt höll en universalism på att växa fram såväl i judiskt tänkande framförallt i diasporan som i den grekiska filosofin: en gud för alla folk som inte var knuten till någon enskild helgedom. Jesu vidgande av buden i Bergspredikan kan ses som ett uttryck för detta, och det är denna universella gud som Paulus menar sig förkunna.

Kan vi använda Paulus tal på aeropagen som förebild i mötet med människor av annan tro? Ibland hör man argumentet att vår tid är lik antiken med dess religiösa mångfald, och att vi likt Paulus ska avvisa ”avgudarna”. Men om vi ska tro Paula Fredriksen var antikens religiösa mångfald inte den ”marknadsplats” där individen valde fritt som vi ser idag. Och när Paulus avvisar ”avgudarna” kan vi hålla i minnet att när profeterna rasade mot ”belätena” var det i första hand en kritik mot den egna gruppen, som inte höll sig till sin egen gud utan var ”otrogna” med andra gudar. Vårt religiösa landskap ser helt annorlunda ut än såväl Nya Testamentets som den Hebreiska Bibelns.